

Aurelian GHERGHE

**EFECTELE NEEEXECUTĂRII
CONTRACTELOR SINALAGMATICE**

Universul Juridic

București

-2010-

Editat de S.C. Universul Juridic S.R.L.

Copyright © 2010, S.C. Universul Juridic S.R.L.

Toate drepturile asupra prezentei ediții aparțin

S.C. Universul Juridic S.R.L.

Nicio parte din acest volum nu poate fi copiată fără acordul scris al

S.C. Universul Juridic S.R.L.

**NICIUN EXEMPLAR DIN PREZENTUL TIRAJ NU VA FI
COMERCIALIZAT DECÂT ÎNSOTIT DE SEMNĂTURA
AUTORULUI ȘI ȘTAMPILA EDITORULUI, APLICATE
PE INTERIORUL ULTIMEI COPERTE.**

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

GHERGHE, AURELIAN

Efectele neexecutării contractelor sinalmatice /

Aurelian Gheorghe. - București : Universul Juridic, 2010

Bibliogr.

ISBN 978-973-127-473-7

347.440.14

REDACȚIE: tel./fax: **021.314.93.13**

tel.: **0732.320.666**

e-mail: **redactie@universuljuridic.ro**

DEPARTAMENTUL telefon: **021.314.93.15; 0733.673.555**

DISTRIBUȚIE: tel./fax: **021.314.93.16**

e-mail: **distributie@universuljuridic.ro**

www.universuljuridic.ro

COMENZI ON-LINE,

CU REDUCERI DE PÂNĂ LA 15%

ABREVIERI

AGA	- Adunarea Generală a Acționarilor
APAPS	- Autoritatea pentru Privatizare și Administrarea Participanților Statului
alin.	- alineat(ul)
art.	- articol(ul)
BNR	- Banca Națională a României
C. aerian	- Codul aerian
C. civ.	- Codul civil
C. com.	- Codul comercial
C. fam.	- Codul familiei
C. fisc.	- Codul fiscal
C. muncii	- Codul muncii
C. pen.	- Codul penal
C. proc. civ.	- Codul de procedură civilă
C. proc. fisc.	- Codul de procedură fiscală
C. proc. pen.	- Codul de procedură penală
C. silvic	- Codul silvic
CEDO	- Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale
CF	- Cartea funciară
CNA	- Consiliul Național al Audiovizualului
CNAS	- Casa Națională de Asigurări de Sănătate
CSJ	- Curtea Supremă de Justiție
CSM	- Consiliul Superior al Magistraturii
Ed.	- Editura
HCL	- Hotărârea Consiliului Local
HG	- Hotărârea Guvernului
ÎCCJ	- Înalta Curte de Casație și Justiție
lit.	- litera
M. Of.	- Monitorul Oficial
mp.	- metri pătrați
nr.	- numărul
OG	- Ordonanța Guvernului

OUG	- Ordonanța de urgență a Guvernului
parag.	- paragraf
pct.	- punct
RA	- Regie Autonomă
SA	- Societate pe acțiuni
SC	- Societate comercială
SRL	- Societate cu răspundere limitată
TVA	- Taxa pe valoare adăugată
urm.	- următoarele

CAPITOLUL I

CONSIDERAȚII GENERALE PRIVIND RĂSPUNDEREA CONTRACTUALĂ A DEBITORULUI PENTRU NEEEXECUTAREA OBLIGAȚIILOR SAU EXECUTAREA LOR NECORESPUNZĂTOARE ORI CU ÎNTÂRZIERE

Secțiunea I

Principiul libertății de a contracta

Corolar al principiului autonomiei de voință¹, libertatea de a contracta este un principiu care guvernează materia contractelor civile și comerciale.

Elementul specific al contractului este acordul de voință al părților dat în scopul de a produce efecte juridice.

Teoria autonomiei de voință a fost doctrina comentatorilor Codului civil francez și a filosofiei dreptului în cursul secolului al XIX-lea. Originile ei se află în dreptul canonic și în școala dreptului natural.

O contribuție importantă în conturarea și elaborarea acestei teorii au avut-o filosofii iluminiști, mai ales J.J. Rousseau și I. Kant².

Plecându-se de la premisa că voința este autonomă, se afirmă că voința părților contractante creează, numai prin ea însăși, contractul și efectele sale.

Potrivit acestei concepții, contractul este considerat principalul izvor al obligațiilor, celelalte izvoare de obligații fiind excepționale.

¹ A se vedea, Al. Weill, Fr. Terre, *Droit civil. Les obligations*, 4 e, Ed. Dalloz, 1986, p. 48-54; B. Stark, H. Roland, L. Boyer, *Obligations. Contracts*, 5 e, Ed. Litec, 1995, p. 3-12; J. Carbonier, *Droit civil. Tome 4. Les Obligations*, 20 e, Ed. Puf, 1996, p. 50-52.

² A se vedea, J.J. Rousseau, *Contractul social*, Editura Științifică, București, 1957, p. 28-35; Immanuel Kant, *Critica rațiunii practice*, Editura Științifică, București, 1972, p. 118-130.

În secolul al XX-lea, teoria autonomiei de voință a înregistrat un evident declin, deoarece în formarea raporturilor dintre oameni, voința individului prin ea însăși este lipsită de puterea de a da naștere la drepturi și obligații. Ea dobândește această putere de lege, iar contractele pot exista și se pot desfășura doar într-un cadru legal, stabilit de dreptul obiectiv¹.

Societatea, prin intermediul statului, stabilește ce raporturi sociale urmează a fi reglementate de lege, scopul, cuprinsul și caracterul imperativ sau supletiv ale normelor juridice, precum și consecințele nerespectării lor.

În legislația noastră, deși nu este enunțată expres, libertatea de a contracta derivă din libertatea comerțului pe care statul trebuie să o asigure în temeiul art. 135 alin. 2 lit. a) din Constituția României. Ea se manifestă sub dublu aspect:

- libertatea de a contracta;
- libertatea de a stabili condițiile de fond și de formă ale contractului.

Libertatea de a contracta sau de a se abține de a contracta rezultă din dreptul oricărui subiect de a încheia un contract atunci când dorește acest lucru sau de a refuza încheierea acestuia în caz contrar.

În doctrina juridică² s-a apreciat că libertatea contractuală este un drept fundamental al omului, ce ar trebui recunoscut, ca atare, în dreptul internațional al drepturilor omului prin convenții internaționale și, totodată, este un drept natural pe care orice adunare constituantă sau legiuitoare are datoria să-l recunoască, să-l consacre ca drept fundamental al omului, să-i acorde deci valoare constituțională.

Într-adevăr, libertatea contractuală nu este reglementată, în mod autonom, în dreptul internațional al drepturilor omului.

Convențiile internaționale generale, cu vocație universală sau regională, nu recunosc, în mod distinct, un asemenea drept fundamental al omului.

¹ A se vedea, L. Pop, *Drept civil român. Teoria generală a obligațiilor*, Editura Lumina Lex, 1998, p. 32-34.

² Asupra raportului dintre principiul libertății contractuale și Constituție, a se vedea, V. Babiuc, V. Stoica *Libertatea contractuală și dreptul constituțional*, în *Dreptul nr. 7/1995*, p. 8-12.

Este adevărat însă că *Pactul internațional relativ la drepturile civile și politice* interzice *privarea de libertate ca sancțiune pentru neexecutarea unei obligații contractuale*¹.

Chiar dacă evocă și libertatea contractuală, această interdicție are o esență proprie, ea consacrand un principiu juridic modern: în materie civilă executarea silită are ca obiect doar bunurile persoanei, iar nu persoana însăși.

Deși acest principiu nu figurează în Constituția României, el este consacrat de multă vreme în jurisprudența și literatura de specialitate, care au interpretat în acest sens câteva dispoziții din Codul Civil și din Codul de procedură civilă.

De altfel, în România nu au existat niciodată închisori ale datornicilor (o lege din 1864, care institua *privarea de libertate pentru neexecutarea obligațiilor contractuale* nu a fost aplicată, astfel încât a căzut în desuetudine)².

Libertatea de a contracta face parte din conținutul capacității civile a persoanelor civile și a persoanelor juridice.

Dreptul de a încheia acte juridice, desemnat prin locuțiunea de „*libertate contractuală*” este consacrat și recunoscut prin textul art. 5 din Codul civil, unde se dispune: „*Nu se poate deroga prin convenții sau dispoziții particulare la legile care interesează ordinea publică și bunele moravuri*”.

Prin urmare, se consacră implicit principiul libertății de a contracta, cu condiția de a nu aduce atingere ordinii publice și bunelor moravuri.

Principiul libertății contractuale se completează cu principiul forței obligatorii a contractului (*pacta sunt servanda*) prevăzut de art. 969 Cod civil: „*Convențiile legal făcute au putere de lege între părțile contractante*”. Astfel, puterea contractului, în raporturile dintre părți, este asimilată forței legii.

Termenul „*legal făcute*” se referă nu numai la contractele numite (anume, reglementate) ci și la cele *nenumite*, incontestabil posibile în dreptul nostru.

¹ În acest sens sunt și dispozițiile primului articol din Protocolul nr. 4 adițional la Convenția europeană a drepturilor omului, ratificată de România prin Legea nr. 30/1994.

² V. Babiuc, V. Stoica, *op. cit.*, p. 9-10.

Părțile sunt, așadar, libere să încheie nu numai convenții pe care legea le reglementează, cum ar fi vânzarea-cumpărarea, împrumutul, mandatul, depozitul, locațiunea, ci și alte contracte care cuprind elemente ale mai multor tipuri de contracte¹.

Principiul forței obligatorii a contractului prelungește principiul libertății contractuale și dincolo de încheierea contractului, în domeniul executării contractului și în cel al existenței sale.

Din interpretarea coroborată a celor două texte legale (art. 5 și art. 696 C. civ.) rezultă că libertatea contractuală este recunoscută tuturor subiectelor de drept, cu respectarea următoarelor limite generale: *ordinea publică și bunele moravuri*.

De asemenea, ca efect al tendințelor sociale care s-au suprapus peste teoria autonomiei de voință, expresia kantiană a concepției contractualiste, caracterul ilicit sau imoral al *cauzei* determină nulitatea absolută a contractului.

Astfel, conform art. 966 Cod civil „*Obligația fără cauză sau fondată pe o cauză falsă, sau nelicită, nu poate avea nici un efect*”, iar în art. 968 Cod civil se adaugă „*Cauza este nelicită când este prohibită de legi, când este contrarie bunelor moravuri și ordinii publice*”.

Aceasta înseamnă că voința părților nu se poate manifesta în orice fel în contract, ci ea trebuie să fie în conformitate cu idealul de morală pe care societatea respectivă îl are; ea trebuie să fie conformă cu bunele moravuri și trebuie să fie conformă cu interesele superioare ale statului respectiv.

Astfel, în practica judiciară au fost considerate contrare bunelor moravuri contractele prin care a fost nesocotit respectul datorat persoanei umane, cele prin care o parte sau ambele părți contractante au urmărit realizarea unui câștig imoral sau acelea contrare moralei sexuale².

¹ T. Ionașcu, E.A. Barasch, A. Ionașcu, S. Brădeanu, M. Eliescu, V. Economu, Y. Eminescu, M.I. Eremia, E. Roman, I. Rucăreanu, V.D. Zlătescu, *Tratat de drept civil*, Vol. I, Partea generală, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1967, p. 238-239.

² A se vedea, I. Albu, *Drept civil. Introducere în studiul obligațiilor*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1984, p. 160.

În doctrină¹ s-a arătat că bunele moravuri nu sunt decât ecoul conștiinței morale a societății respective, arătând ceea ce poate, ceea ce trebuie să facă și ceea ce nu trebuie să facă cineva.

Elementul normativ, ideea de „*trebuie*”, se introduce astfel, ca o pecete în voința de fapt și o alterează în esența ei.

Ordinea publică este cuprinsă în toate principiile din dreptul public care, privind interesele superioare ale statului, nu pot fi înfrânte de o voință individuală.

Pe de altă parte, în dreptul privat sunt de ordine publică toate dispozițiile imperative prin care se apără instituțiile și valorile de bază ale societății și se asigură dezvoltarea economiei de piață și ocrotirea socială a tuturor persoanelor².

Secțiunea a II-a ***Limitele libertății de a contracta***

Părțile contractante au libertatea de a stabili clauzele (conținutul) contractului sub rezerva de a nu încălca dispozițiile imperative sau prohibitive ale legii.

De asemenea, în privința formei, dată fiind regula consensualismului³, părțile pot contracta așa cum cred ele de cuviință.

Numai prin excepție, în cazul în care legea impune o anumită formă „*ad validitatem*”, părțile sunt obligate să se conformeze acesteia.

Aceasta nu înseamnă însă nicidecum că părțile au o libertate absolută sau discreționară de a contracta, adică de a-și stabili legea.

Chiar din textul art. 969 alin. 1 C. civ., rezultă că legea recunoaște forța juridică deplină doar convențiilor „*legal făcute*”, așadar, acelor care nu derogă de la „*ordinea publică și bunele moravuri*” (art. 5 C. civ.).

¹ M. Djuvara, *Teoria generală a dreptului. Drept rațional, izvoare și drept pozitiv*, Editura All Restitutio, București, 1995, p. 187-189.

² L. Pop, *op. cit.*, p. 35.

³ Principiul consensualismului este acea regulă de drept potrivit căreia declarația de voință, făcută în scopul de a produce efecte juridice, nu trebuie să îmbrace o formă specială.

Limitările constituționale ale libertății contractuale decurg fie din esența teoriei potrivit căreia libertatea fiecărui individ este țăr murită de libertatea celorlalți indivizi, fie din concepțiile sociale care au influențat pe redactorii Constituției României.

Sub primul aspect, în art. 57 din Constituția României se precizează: *„Cetățenii români, cetățenii străini și apatrizii trebuie să-și exercite drepturile și libertățile constituționale cu bună-credință, fără să încalce drepturile și libertățile celorlalți”*.

Sub al doilea aspect, în art. 1 alin. 3 se menționează că România este nu numai un stat de drept, democratic, ci și *social*.

În același sens sunt și dispozițiile art. 53 alin. 1 din Constituția României, în temeiul căruia *„Exercițiul unor drepturi sau al unor libertăți poate fi restrâns numai prin lege și numai dacă se impune, după caz, pentru: apărarea securității naționale, a ordinii, a sănătății ori a moralei publice, a drepturilor și libertăților cetățenilor; desfășurarea instrucției penale; prevenirea consecințelor unei calamități naturale; ale unui dezastru ori ale unui sinistru deosebit de grav”*, alin. 2 adăugând că *„restrângerea poate fi dispusă numai dacă este necesară într-o societate democratică. Măsura trebuie să fie proporțională cu situația care a determinat-o, să fie aplicată în mod nediscriminatoriu și fără a aduce atingere existenței dreptului sau a libertății”*.

Pe lângă dispozițiile legale imperative care îngrădesc într-un fel sau altul libertatea de a contracta, aceasta, din diferite rațiuni, mai poate fi limitată prin:

- alte dispoziții legale;
- contractuale.

În acest context, se vorbește la ora actuală, de un adevărat *„declin al libertății contractuale”*¹.

Considerăm că ambele tipuri de limitări, au consecințe atât asupra încheierii, cât și asupra executării contractelor.

Când părțile contractante încalcă limitele libertăților contractuale sau când una din părți ar restrânge în mod ilicit (fraudulos) libertatea contractuală a celeilalte, instanțele judecătorești de drept comun sau, după caz, tribunalele arbitrale sunt competente să se pronunțe.

¹ A se vedea, Al. Weill, Fr. Terre, *op. cit.*, p. 63 și urm.

Secțiunea a III-a Condițiile angajării răspunderii contractuale

1. Considerații introductive

Însemnătatea executării obligațiilor decurge, neîndoielnic, din importanța considerabilă, din punct de vedere practic și teoretic, a instituției obligațiilor.

Teoria obligațiilor constituie baza vieții juridice a tuturor persoanelor care, în orice caz, încheie contracte ori își angajează răspunderea.

Executarea obligațiilor ridică probleme noi atât datorită evoluției obligațiilor sub raport tehnic, cât și influenței, mai ales a factorului economic asupra dreptului obligațiilor, care a trebuit să se adapteze neconținut noului mediu economic spre a satisface mai bine noile nevoi sociale.

În aplicarea principiului forței obligatorii a contractului, art. 1073 C. civ. prevede: „creditorul are dreptul de a dobândi îndeplinirea exactă a obligației și în caz contrar are dreptul la dezdăunare”.

Neexecutarea voluntară a obligațiilor contractuale de către debitor, dă dreptul creditorului de a recurge la executarea silită în natură și la alte mijloace juridice prevăzute de lege pentru a obține prestația care i se datorează sau de constrângere economică a debitorului în același scop¹.

Răspunderea contractuală este o aplicație particulară a principiului răspunderii civile, în situațiile în care prejudiciul este cauzat prin încălcarea unei obligații asumată printr-un contract.

Neexecutarea obligației în obiectul ei specific, atrage după sine obligarea debitorului la daune, astfel încât creditorul nu rămâne nedespăgubit.

Despăgubirile datorate de debitor pentru repararea prejudiciului poartă denumirea de *daune-interese* (art. 1021, art. 1069, art. 1082 C.

¹ A se vedea, I.M. Anghel, Fr. Deak, M.F. Popa, *Răspunderea civilă*, Editura Științifică 1970, p. 27; I. Albu, *Drept civil. Contractul și răspunderea contractuală*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1994, p. 235.

civ.), dar Codul Civil mai folosește și alte expresii pentru a desemna același lucru și anume: *daune* (art. 1044, art. 1081, art. 1556, art. 1575 C. civ.) sau de *despăgubiri* (art. 1073, art. 1075 C. civ.).

Daunele-interese cuprind, în genere, atât pierderea suferită de creditor, cât și beneficiul de care a fost lipsit (*damnum emergens și lucrum cessans*).

Din economia art. 1073 C. civ., rezultă că pentru a fi în prezența răspunderii contractuale este necesar să fie întrunite următoarele condiții:

- să existe un creditor și un debitor, adică să existe o *legătură contractuală*, un contract (valabil încheiat) între cel îndreptățit la despăgubiri și persoana responsabilă;

- să existe un *prejudiciu* cauzat de neexecutarea, executarea cu întârziere sau executarea necorespunzătoare a obligației¹;

- să existe un *fapt prejudiciabil*, adică un fapt al debitorului care să fi cauzat paguba (o neexecutare, o executare necorespunzătoare sau o executare cu întârziere). Este reversul „îndeplinirii exacte a obligației”;

- să existe o *relație de cauză la efect*, deci paguba să fie rezultatul faptei debitorului. Articolul 1073 C. civ. nu conține o indicație în acest sens, dar o clarificare sub acest aspect găsim în art. 1086 C. civ., care dispune că daunele-interese nu trebuie să cuprindă decât ceea ce este „o consecință directă și necesară a neexecutării obligației”;

- să existe o *culpă (vinovăție)* din partea debitorului. Este, ceea ce rezultă, necontestat, din conținutul art. 1082 și art. 1083 C. civ.

2. Existența unei obligații contractuale. Neexecutarea, executarea necorespunzătoare sau cu întârziere a obligației.

Premisa angajării răspunderii contractuale o constituie existența unui contract valabil încheiat.

Obligația a cărui neexecutare constituie cauza prejudiciului adus creditorului trebuie, deci, să rezulte dintr-un contract.

¹ Textul art. 1073 C. civ. nu folosește în mod anume expresia de „prejudiciu”, dar acest lucru rezultă evident din faptul că „dezdăunarea” nu poate interveni decât dacă există un prejudiciu, o pagubă, o diminuare a patrimoniului victimei.

Fapta ilicită săvârșită de debitorul contractual constă în încălcarea dreptului de creanță al celeilalte părți prin neexecutarea obligațiilor contractuale¹.

Sintagma „*neexecutarea obligațiilor contractuale*” are două accepțiuni:

- „*lato-sensu*”, constă în neexecutarea, executarea necorespunzătoare ori cu întârziere a obligațiilor și
- „*stricto-sensu*”, constă numai în neexecutarea totală sau parțială a acelor obligații.

Inspirându-se din dreptul francez, legiuitorul român consideră că întârzierea este o formă distinctă a violării obligațiilor contractuale, alături de neexecutare².

Însă, în marea majoritate a cazurilor, obligațiile contractuale nu sunt încălcate prin neexecutare, adică printr-o inacțiune.

În practica judiciară sau arbitrală se întâlnesc, cel mai adesea, litigii privind executarea necorespunzătoare sau cu întârziere a obligațiilor.

Neexecutarea obligațiilor contractuale poate fi *totală* sau *parțială* (de exemplu, vânzătorul nu predă cumpărătorului bunurile vândute sau predă numai o parte dintre ele).

În caz de neexecutare totală, răspunderea contractuală se va angaja cu certitudine, debitorul fiind obligat să repare întregul prejudiciu cauzat.

În caz de neexecutare parțială, se face distincție între două situații, după cum obiectul este indivizibil sau divizibil.

Dacă obiectul obligației este o prestație indivizibilă (prin natura sa ori prin convenția părților), executarea parțială are valoarea unei neexecutări totale.

Dacă obiectul obligației este divizibil, urmează a se aprecia măsura în care obligația este executată, cu diminuarea corespunzătoare a despăgubirilor pe care debitorul va fi obligat să le plătească creditorului său.

¹ L. Pop, *op. cit.*, p. 337.

² S. Angheni, *Clauza penală în dreptul civil și comercial*, Editura Oscar Print, București, 1996, p. 53.

În doctrină¹ s-a evidențiat că, în general, condițiile acordării penalităților în dreptul comercial, sunt aceleași ca în raporturile de drept civil, însă neîndeplinirea sau îndeplinirea necorespunzătoare ori cu întârziere a obligațiilor ce izvorăsc din contractele comerciale poate fi considerată o abatere mai gravă decât cea din dreptul civil, deoarece în fiecare operațiune comercială se urmărește realizarea unui profit ori neexecutarea obligațiilor contractuale afectează profitul comerciantului².

3. Existența unui prejudiciu cauzat de neexecutarea, executarea necorespunzătoare sau cu întârziere a obligației

Existența unui prejudiciu constituie în cazul răspunderii contractuale o condiție indispensabilă pentru nașterea dreptului la dezdăunare.

Condiția existenței prejudiciului rezultă din prevederea art. 1082 C. civ., unde se dispune că debitorul datorează daune-interese „*de se cuvine*”.

În literatura de specialitate s-a arătat că *prejudiciul* constă în consecințele dăunătoare de natură patrimonială sau nepatrimonială, efecte ale încălcării de către debitor a dreptului de creanță aparținând creditorului său contractual, prin neexecutarea „*lato-sensu*” a prestației sau prestațiilor la care s-a îndatorat³.

În doctrina juridică franceză s-a afirmat că răspunderea contractuală poate fi angajată în absența oricărui prejudiciu⁴; afirmația se referă la situația în care, printr-o clauză penală, s-au fixat cu anticipație sumele ce se vor datora în caz de neexecutare a contractului. Apreciem că nici în acest caz nu se poate vorbi de o răspundere contractuală în afara unui prejudiciu.

¹ S. Angheni, *op. cit.*, p. 56.

² De regulă, în raporturile comerciale părțile apelează la o serie de măsuri asiguratorii pentru a atenua sau chiar a înlătura riscul neîndeplinirii ori îndeplinirii necorespunzătoare a obligațiilor de către debitor (de exemplu, clauza penală).

³ A se vedea, L. Pop, *op. cit.*, p. 339; C. Stătescu, C. Bârsan, *op. cit.*, p. 79.

⁴ În acest sens, a se vedea, Henri și Leon Mazeaud, *Traite theorique et pratique de la responsabilite civile delictuelle et contractuelle*, Editia a III-a, Libraire du Reuneil Sirey, Paris, 1938, p. 264.

În realitate, așa cum s-a arătat în doctrină, clauza penală nu este altceva decât determinarea anticipată a *daunelor suferite de creditor* prin neexecutare, iar daunele nu sunt decât expresia bănească a prejudiciului posibil¹.

Pentru a se naște obligația de reparare, prejudiciul patrimonial trebuie să fie *cert*.

Prejudiciul este cert atunci când existența sa este sigură și poate fi stabilită întinderea lui. Sunt certe prejudiciile actuale și prejudiciile viitoare care este sigur că se vor produce.

Prejudiciile actuale sunt acelea care s-au produs în totalitate până la data când se cere repararea lor.

Prejudiciile viitoare și certe sunt prejudicii care nu s-au produs, dar este sigur că se vor produce și pot fi evaluate în prezent, pe bază de elemente suficiente².

Prejudiciile viitoare și eventuale nu sunt certe, deoarece producerea lor nu este sigură.

Ele vor deveni certe numai după ce s-au produs sau este sigur că se vor produce.

În doctrină s-a exprimat opinia că angajarea răspunderii contractuale pentru prejudiciile nepatrimoniale nu poate fi luată în discuție³.

În opinia noastră, în cazul neexecutării unei obligații contractuale se poate pune problema și poate fi luată în discuție existența unui prejudiciu moral. Chiar dacă în această materie ar exista un domeniu restrâns de aplicație⁴.

De exemplu, putem întâlni repararea bănească a unor asemenea prejudicii în cazul contractelor de transport de persoane sau a celor de valorificare a drepturilor de autor și de inventator, precum și în

¹ A se vedea, I.M. Anghel, Fr. Deak, M.F. Popa, *op. cit.*, p. 321.

² A se vedea, Trib. Suprem, sect. civ., Dec. nr. 924/1973 în C.D./1973, p. 175; Trib. Jud. Bihor, Dec. pen. nr. 176/1980 în RRD nr. 1/1981; Trib. Suprem, sect. pen., Dec. nr. 1581/1987 în RR. nr. 3/1988, p. 67.

³ I.M. Anghel, Fr. Deak, M.F. Popa, *op. cit.*, p. 322.

⁴ În proiectul noului Cod civil adoptat de Senatul României în 13.09.2004, prejudiciul este reglementat în art. 1007, făcându-se precizarea că „în toate cazurile, debitorul este ținut să repare prejudiciile cauzate din culpa sa”. Apreciem că în cazul neexecutării obligațiilor contractuale putem lua în discuție și existența unui *prejudiciu moral*, deoarece textul din noul *Cod civil* nu face distincție între prejudiciul patrimonial și cel nepatrimonial.

„alte contracte care cuprind obligații implicite de protecție a persoanelor, cum sunt cele hoteliere, de organizare și vizionare a spectacolelor sau de organizare a jocurilor sportive”¹.

4. Raportul de cauzalitate dintre neexecutarea „lato-sensu” a obligațiilor contractuale și prejudiciul suferit de creditor.

Pentru angajarea răspunderii contractuale este necesară existența raportului de cauzalitate dintre neexecutarea „lato-sensu” a obligațiilor contractuale și prejudiciul suferit de creditor.

Această condiție este prevăzută expres în art. 1086 C. civ., unde se dispune: *„Daunele interese nu trebuie să cuprindă decât ceea ce este o consecință directă și necesară a neexecutării obligației”*.

Existența raportului de cauzalitate, în materie contractuală, este prezumată de lege. Astfel, conform art. 1082 C. civ., debitorul este îndatorat la plata de daune-interese, în afară de cazul în care neexecutarea, executarea necorespunzătoare sau cu întârziere provin dintr-o *„cauză străină, care nu-i poate fi imputată”*.

Potrivit art. 1083 C. civ., debitorul nu poate fi obligat la plata de daune-interese atunci când neexecutarea „lato-sensu” a prestației sau prestațiilor se datorează forței majore sau unui caz fortuit.

Atunci când neexecutarea „lato-sensu” a obligațiilor debitorului se datorează unei *„cauze străine”* (forței majore sau cazului fortuit) se produc următoarele consecințe:

- În *contractele unilaterale*, obligațiile debitorului se sting;
- *Contractele sinalagmatice* încetează deplin drept.

În contractele sinalagmatice obligațiile părților sunt reciproce și interdependente.

Astfel, obligațiile fiecăreia dintre părți nu pot exista fără obligațiile celeilalte părți. Așa încât, stingerea obligațiilor uneia din părți pentru imposibilitate fortuită de executare are ca efect și stingerea obligațiilor celeilalte părți.

Cu alte cuvinte, contractul încetează a mai avea ființă. Riscurile neexecutării contractului se suportă de debitorul obligațiilor imposibil de executat (*res perit debitori*)².

¹ A se vedea, I. Albu, *op. cit.*, p. 264.

² A se vedea, C. Stătescu, C. Bârsan, *op. cit.*, p. 86-87; L. Pop, *op. cit.*, p. 85-87.

Stingerea îndatoririi de executare în natură a prestației sau prestațiilor face imposibilă transformarea ei în obligația de a plăti daune-interese compensatorii.

- În *contractele cu executare succesivă*, forța majoră și cazul fortuit, acționând numai temporar, vor avea ca efect stingerea doar a acelor obligații a căror executare a devenit imposibilă.

Așadar, debitorul va fi ținut să execute în natură obligațiile scadente, după încetarea cauzei străine, în afară de cazul când dovedește că a făcut imposibilă și executarea acestora.

5. Culpa (sau vinovăția) debitorului.

Condiția culpei debitorului rezultă din interpretarea art. 1080 și art. 1082-1083 C. civ., precum și din alte texte din materia contractelor speciale.

În materie de răspundere contractuală, Codul civil român nu stabilește un principiu general, ca acela înscris în art. 998, din care să rezulte că răspunderea debitorului este condiționată de existența unei greșeli în executarea obligației.

Este adevărat că în art. 1082 C. civ. se arată că debitorul va fi obligat la plata de daune-interese, afară numai dacă va justifica că neexecutarea provine dintr-o cauză străină, care nu-i poate fi imputată.

Pe de altă parte, art. 1080 C. civ., instituie o regulă generală, potrivit căreia diligența ce trebuie să se pună în îndeplinirea unei obligații este întotdeauna aceea a unui bun proprietar.

Considerăm că în materie contractuală culpa se apreciază după criteriul personajului abstract care este „*bonus pater familias*”, avându-se în vedere o diligență mijlocie, ceea ce lasă loc dozării culpabilității contractuale.

Gradația este posibilă în privința culpei contractuale în funcție de contractul generator de obligații sinalagmatice sau unilaterale ale convenției (art. 1080 alin. 2 C. civ.).

În cazul contractelor sinalagmatice, în care ambele părți sunt deopotrivă interesate și obligate, aprecierea culpei se face după criteriul abstract al bunului proprietar („*culpa levis in abstracto*”), care depune o diligență medie în administrarea propriilor sale treburi¹.

¹ P.C. Vlahide, *Repetiția principiilor de drept civil*, Vol. II, Editura Europa Nova, București, 1994, p. 135.

În sens contrar, culpa în contractele unilaterale se apreciază „*in concreto*” („*culpa levis in concreto*”).

Astfel, într-un contract de depozit, în care singurul interesat este deponentul (persoana care lasă lucrul în păstrarea altuia), depozitarul nu poate fi obligat să aibă o diligență mai mare pentru păstrarea bunului deponentului decât o are pentru propriile lui lucruri, aprecierea făcându-se concret, întrucât depozitarul își asumă o sarcină unilaterală, al cărei beneficiar este deponentul.

Dacă este vorba de un comodat (împrumut gratuit de folosință) comodatarul fiind cel care profită de folosirea lucrului altuia, el va răspunde de producerea celei mai mici daune, la fel ca și autorul unui delict.

În literatura juridică franceză¹ ca și în literatura juridică din țara noastră s-a pus problema dacă culpa contractuală trebuie sau nu să fie dovedită².

În cazul *obligățiilor de rezultat*, s-a impus soluția potrivit căreia culpa debitorului este prezumată.

Această prezumție este relativă și operează de îndată ce creditorul face dovada că debitorul nu a realizat sau obținut rezultatul la care s-a obligat.

Nerealizarea scopului urmărit constituie faptul vecin și conex din existența căruia legea prezumă culpa debitorului.

Existența acestei prezumții se apreciază a fi consacrată în art. 1073, 1075, 1082 și art. 1083 C. civ. Așadar, creditorul nu este ținut să probeze culpa debitorului.

În cazul *obligățiilor de mijloace sau de diligență*, situația este diferită.

Prin definiție, debitorul se obligă să pună în valoare toate mijloacele necesare și să desfășoare o activitate diligentă pentru a obține un anumit rezultat. El nu garantează acel rezultat. De aceea, nerealizarea rezultatului, prin ea însăși, nu are ca efect prezumarea automată a debitorului ca fiind în culpă.

¹ A se vedea, A. Weill, Fr. Terre, *Droit civil. Les obligations*, Dalloz, Paris, 1975, p. 427-442; B. Stark, *Droit civil. Obligations*, Librairies Techniques, Paris, 1975, p. 571-579.

² În proiectul noului Cod civil (adoptat de Senatul României în 13.09.2004) potrivit art. 1008 „Culpa debitorului se prezumă din simplul fapt al neexecutării”.

Dimpotrivă, pentru angajarea răspunderii contractuale creditorul este ținut să facă dovada că debitorul a fost în culpă de a nu fi folosit mijloacele adecvate și a nu fi desfășurat o activitate diligentă care ar fi putut duce la realizarea aceluși rezultat¹.

În concluzie, din perspectiva textelor actuale ale Codului nostru civil, culpa se impune ca o condiție necesară pentru angajarea răspunderii contractuale.

¹ B. Stark, *op. cit.*, p. 574-576.

CAPITOLUL II

CONSECINȚELE NEEEXECUTĂRII CONTRACTELOR SINALAGMATICE

Secțiunea I

Trăsăturile contractelor sinalagmatice¹

În virtutea principiului libertății contractuale, persoanele fizice și persoanele juridice pot încheia, cu respectarea limitelor stabilite de lege, o varietate mare de contracte.

Din această varietate a contractelor se pot desprinde unele categorii mai importante, a căror clasificare se poate face după cele mai diferite criterii, precum: conținutul lor, modul de formare, scopul urmărit de părți prin încheierea lor, modul lor de executare etc.

De altfel, unele clasificări sunt prevăzute chiar în Codul civil (art. 943-947). Alte clasificări sunt rezultatul activității doctrinei juridice.

1. Clasificarea contractelor după conținutul lor: contracte sinalagmatice (bilaterale) și contracte unilaterale.

Atunci când ne referim la conținutul contractelor drept criteriu de clasificare a acestora, avem în vedere obligațiile ce revin părților, mai exact, repartizarea obligațiilor între părțile contractante.

Contractele sinalagmatice² (bilaterale) se caracterizează prin reciprocitatea obligațiilor ce revin părților și prin interdependența obligațiilor reciproce.

¹ A se vedea, Tr. Ionașcu, *Teoria generală a contractelor și obligațiilor*, Curs, București, 1942; C. Stătescu, *Drept civil. Contractul de transport. Drepturile de creație intelectuală. Succesiunile*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1967, p. 15; T. R. Popescu, P. Anca, *Teoria generală a obligațiilor*, Editura Științifică, București, 1968, p. 32; C. Stătescu, C. Bârsan, *Drept civil. Teoria generală a obligațiilor*, Editura All, 1994, p. 30-33; L. Pop, *Drept civil român. Teoria generală a obligațiilor*, Editura Lumina Lex, București, 1998, p. 36-38; P.C. Vlahide, *Repetiția principiilor de drept civil*, Vol. II, Editura Europa Nova, București, 1994, p. 26-28.

² De la cuvântul grecesc *synallagma* care înseamnă schimb. Pentru o precizare a noțiunilor, în doctrina recentă s-a arătat că denumirea nu este exactă, dat fiind că nu contractele ca atare sunt sinalagmatice sau unilaterale, ci obligațiile care iau naștere din